

TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ KONUMU

- Dünya kendi eksenini etrafında batıdan doğuya doğru döner. Bu yüzden doğudaki noktalar Güneş’in karşısından daha önce geçer ve yerel saatleri daha ileridir.
- Enlemleri farklı olan yerlerin; gece-gündüz süreleri, çizgisel hızları, yerçekimi, ekvatora olan uzaklıkları ve Güneş ışınlarının geliş açısı farklıdır.
- Boylamları farklı olan yerlerin; yerel saati, Güneş’in tam tepeye geldiği ve gölgenin en kısa olduğu an farklıdır.
- Türkiye’nin kuzeyinden güneyine inen bir kişi; deniz suyu tuzluluğunun, çizgisel hızın ve sıcaklığın arttığını gözlemler. Karın yerde kalma süresi ve gölge boyu ise kısaldır.
- Ankara’da yatay bir düzlem üzerine dik olarak yetiştirilen 1 metrelik bir çubuğun gölge uzunluğu sıfır olmaz. Çünkü Ankara dönenceler dışındadır.
- Çizgisel hız ekvatordan kutuplara gidildikçe azalır.

- Yerel saatleri farklı iki noktanın yerel saatleri arasında 60 dakikalık (1 saat) zaman farkı var ise bu iki nokta arasında 15 boylam farkı vardır.
- Dünya’nın şekline dolayı paralel çapları kutuplara doğru küçülür. Ardışık iki meridyen arasındaki mesafe kutuplara doğru daralır.
- Kalıcı karın alt sınırı kutuplara doğru azalır.
- Ekvatorda dünyanın dönüş hızı fazla olduğu için tan ve gürup süresi kısadır.
- Ekvatordan kutuplara gidildikçe meridyenler arası mesafe daralırken zaman farkı değişmez.
- Ülkemizde dört mevsimin yaşanması, ülkemizin matematiksel konumuyla ilgilidir. Ancak aynı anda bölgeler arasında farklı mevsim koşullarının yaşanması özel konumla ilgilidir.
- Türkiye’de 21 Haziran tarihinde kuzeye doğru gidildikçe gündüz süresi uzar. Bu tarihte Türkiye’de en uzun gündüz Sinop’ta yaşanır.

- Aynı boylam ve farklı enlem üzerindeki noktaların yıl boyunca Güneş'ten aldıkları enerji miktarı farklıdır. Ekvatora yakın nokta Güneş'ten daha fazla enerji alır.
- 21 Haziran'da Türkiye'nin en kuzey noktası ile en güney noktasındaki gündüz uzunlukları arasında yaklaşık yarım saatlik zaman farkı olmasının nedeni yer eksenini ile ekliptik arasında açının var olmasıdır.
- Gece-gündüz süreleri arasındaki farkın az veya çok olmasını etkileyen temel faktör enlemdir. Türkiye'de güneyden kuzeye doğru gidildikçe gece-gündüz arasındaki süre farkı artar.
- 21 Haziran'da gündüz süresinin farklı olmasının nedeni verilen noktaların enlem değerlerinin yani ekvatora uzaklıklarının farklı olmasıdır.
- Türkiye aynı meridyenler arasında kalmak şartıyla ekvatora daha yakın bir yerde olsaydı, doğusu ile batısı arasındaki mesafe artar, yerel saat farkı değişmezdi.
- 21 Mart ve 23 Eylül'de dünyanın her yerinde gece-gündüz süreleri eşittir.
- Türkiye'de dört mevsimin belirgin olarak yaşanması Türkiye'nin orta kuşakta yer aldığını gösterir.
- Türkiye'de ılıman iklim tiplerinin görülmesi matematik konumun bir sonucudur.
- Türkiye'de enerji tasarrufu sağlamak için 30° Doğu (İzmit) kış saati uygulaması 45° Doğu (İğdır) yaz saati uygulaması uygulanmaktadır. İzmit'in yerel saatinin ortak saat olarak kullanıldığı dönemde Türkiye'de kış mevsimi yaşanmaktadır. Bu dönemde Türkiye'de en uzun gece ve Güneş ışınlarının en eğik açıyla geldiği an yaşanır.
- Türkiye'de temmuz ve ağustos aylarının çok sıcak olması dağların güneye bakan yamaçlarının kuzey yamaçlarından daha sıcak olması ve kuzeyden esen rüzgârların hava sıcaklığını düşürmesi Türkiye'nin kuzey yarım kürenin orta kuşağında yer aldığının kanıtıdır.

TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

- Türkiye'deki akarsulardan en fazla enerji üretimi, sulama ile kullanma suyu sağlama alanlarında yararlanır.
- Bir akarsuda mendereslerin artması; uzunluğunun arttığı, hızının azaldığı, yatak eğiminin azaldığı, aşındırma gücünün azaldığını gösterir.
- Bir bölgede yüzey şekillerinin engebeli olması; tarım alanlarının kısıtlı olmasına, kısa mesafelerde sıcaklığın değişmesine, akarsuların derin vadiler oluşturmalarına ve bitki örtüsünün çeşitli olmasına neden olur.
- Sınırlarımızın dışında doğup sınırlarımız içine dökülen akarsular Meriç ve Asi'dir. Sınırlarımızın içinde doğup sınırlarımızın dışına dökülen akarsular ise Fırat, Dicle, Aras, Kura ve Çoruh'tur.
- Dağların denize dik veya paralel uzanması; kıyı şekillerini, denizelliğin etki alanını, hâkim rüzgâr yönü ve vadi tiplerini etkiler.
- Batı Toroslarda karstik arazilerin geniş yer kaplaması buradaki akarsuların delta oluşumunu zorlaştırmaktadır.

- İklim şartları, akarsu havzasının genişliği, akarsu yatağının kayaç yapısı, bitki örtüsü, akarsuyun kaynak özelliği ve arazinin eğimi debiyi etkileyen faktörlerdir.
- Türkiye'deki akarsular balıkçılık için önemli potansiyele sahiptir. Akarsuların akış yönü genelde dağların uzanışından dolayı doğu-batı doğrultusundadır. Akarsular denge profiline ulaşmamıştır. Enerji potansiyelleri fazladır. Ulaşımaya elverişli değillerdir.
- Yeryüzündeki göl sularının tuzlu, tatlı ya da sodalı olması; gölün gideğinin olup olmaması, göl çanağının kayaç yapısı, göle ulaşan akarsuların az ya da bol su taşımaması, gölün bulunduğu yerin iklim özellikleri etkilidir.
- Bölgede etkili gelgitin olması o akarsu ağzında delta oluşumunu etkiler.
- Bir akarsu vadisinde yatak eğiminin az olduğu yerlerde menderesler oluşur.
- Karadeniz'den Marmara'ya doğru olan üst akıntının oluşmasında Karadeniz'in büyük akarsularla beslenmesi, bol yağışlı bir bölgede bulunması, buharlaşmanın az ve yüzeyinin Marmara'ya göre daha yüksek olması etkilidir.
- Kıta sahanlığının geniş olduğu bir yerde delta ve lagün oluşur.

- Gece-gündüz sıcaklık farkının yüksek olduğu yerlerde mekanik çözülme fazladır.
- İklimin kurak ya da yarı kurak olması, eğim ve engebenin fazlalığı, bitki örtüsünün cılız olması, toprağın yapısının gevşek olması, tarlaların nadasa bırakılması ve meraların aşırı otlatılması erozyonu hızlandırır.
- Eğim, yağış, yerçekimi, tabakaların uzanışı ve tabakaların yapısı heyelanın oluşmasını etkiler.
- Ülkemizde çernozyum topraklarının görüldüğü Erzurum-Kars platolarında iklimin elverişsiz olması tarımı etkilemiştir.
- Türkiye’de yükseltinin batıdan doğuya doğru artması ile sıcaklık azalır. Sıcaklık farkı artar. Fiziksel ufalanma artar. Tarım ürünlerindeki çeşitlilik azalır. Kar yağışı ve don olayı artar. Tarım ürünlerinin olgunlaşma süresi uzar.
- Göller yöresindeki Salda, Suğla; Batı Toroslar’daki Elmalı, Kestel, Avlan ve Kızıören gölleri birer karstik göldür.
- Kırılan tabakalarda oluşan horst ve grabenler ülkemizde en fazla Ege Bölgesi’nde görülür.
- Erzurum-Kars platosu en yüksek ve en büyük platomuzdur. Bu platoda yaz kuraklığı yoktur. Volkanizmaya bağlı olarak oluşmuştur.
- Türkiye’de deprem riski az olan yerler Konya, Karaman, Taşeli platosu, Mardin-Midyat ve Ergene havzasıdır.
- Ege kıyılarında enine kıyı tipi Karadeniz kıyılarında boyuna kıyı tipi görülür.
- Türkiye’nin genç bir ülke olduğunu; sıcak su kaynaklarının fazla olması, kırıklı yapının yaygın olması, deprem riskinin yüksek olması gibi özellikler kanıtlar.
- Türkiye’de yükseltisi fazla olan ova ve platoların oldukça geniş alanlar kaplaması epirojenez faaliyetlerin sonucudur.
- Türkiye orta kuşak ülkesi olduğundan Türkiye’de an az etkiye sahip dış kuvvet buzullardır.
- Nem ve yağışın fazla olduğu yerlerde kimyasal çözülmede fazladır.
- Türkiye’de Konya, Van Gölü, Tuz Gölü ve Göller Yöresi kapalı havzalardır.
- Meriç, Bakırçay, Gediz ve Büyük Menderes Ege Denizi’ne dökülür.

- Türkiye'nin sıcak su kaynakları açısından zengin olması levhaların sınırında yer alması ve fay hatlarının yaygın olmasıyla açıklanır.
- Bitki örtüsünün cılız olduğu yerlerde hem rüzgâr hem de akarsu erozyonu etkili olur.
- Akarsu aşındırma şekilleri şunlardır; vadi, menderes, peri pacaları, dev kazanı, pennepen, kırgıbayır ve sekidir.
- Karstik aşındırma şekilleri şunlardır; Lapa, dolin, uvala, obruk, polye, mağara ve düden'dir.
- Marmara Bölgesindeki Kapı dağ ve Karadeniz Bölgesindeki Sinop İnceburun tomboloya örnektir.
- Bir Türkiye fiziki haritasında Marmara Bölgesinde yeşil renk ve tonların daha çok kullanılmasının nedeni ortalama yükseltisinin az olmasıdır.
- Bir akarsudan sulama amaçlı yararlanabilmek için akarsuyun düz, sade bir coğrafi yapıda sakin bir akış göstermesi gerekir.

- Bir akarsu farklı iklimlerden geçerse karma rejimli akarsu adını alır. Karma rejimli akarsuya örnek Kızılırmak'tır.
- Beyşehir gölünün sularından içme ve kullanma suyu olarak yararlanılabildiğinde fazla sularını yer altı ve yer üstü gideğenleriyle dışarıya akıtılması etkilidir.
- Yaz buharlaşmasının etkisiyle suların kapladığı alan en çok değişme gösteren göl Tuz Gölü'dür.
- Bir yerde gerçek alan ile izdüşümü alanı arasındaki farkın az ya da çok olmasını etkileyen temel faktör yer şekilleridir.
- Fırat ve Dicle nehirlerinden sulama amaçlı yararlanılmaz bunun nedeni derin vadiler içinden akmalarıdır.
- Kırık dağlar en fazla Ege Bölgesi'nde görülür.
- K.Çekmece, B.Çekmece ve Durusu (Termos) kıyı set gölleridir.
- Tortum, Sera, Simav, Abant ve Yedigöller heyelan set gölleridir.

TÜRKİYE’NİN İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

- Türkiye’de değişik mevsim özelliklerinin aynı zamanda görülebilmesi yer şekillerinin çeşitliliğine bağlıdır.
- Yaz aylarında Türkiye’nin güneyinden gelen bir hava kütlesi; hava sıcaklığını yükseltir, yağış oluşumunu engeller, buharlaşmayı artırır, bitkilerin kısa sürede sararıp kurumasına neden olur.
- Ankara, Erzurum ve Sivas’ta ortalama karla örtülü gün sayısının fazla olması yükseltiyle açıklanır.
- Türkiye’de kara ve deniz melteminin oluşmasında günlük hareket, kara ve denizlerin farklı ısınma-soğuma faktörleri etkilidir.
- Marmara Bölgesi’nde Akdeniz, Karadeniz ve Karasal iklim birlikte görülür.
- Sonbaharda ekilen buğdayın Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde farklı zamanlarda olgunlaşması sıcaklık ile yükselti arasındaki ilişkiyi gösterir.

- Sıcaklığın kutuplardan ekvatora doğru gidildikçe düzenli bir biçimde artmasını engelleyen ana etmen yer şekilleridir.
- Sıcak ve soğuk karakterli hava kütlelerinin karşılaşma alanlarında yağış görülür.
- Türkiye’de kuzeyde esen rüzgârlar hava sıcaklığını düşürürken güneyden esen rüzgârlar ise sıcaklığı yükseltir.
- Bir yerde atmosfer olaylarının gösterdiği ortalama duruma iklim denir.
- Atmosferin sıcaklık ve nem bakımından aynı özelliği gösteren geniş parçalara hava kütlesi denir.
- Kışın, bulutsuz günlerde havanın çok soğuk (ayaz) olmasının başlıca nedeni; ışınma yoluyla yerden atmosfere verilen ısının tutulmamasıdır.
- Kuzey yarım kürede doğu-batı doğrultusunda uzanan dağların güney yamaçları genellikle yerleşme ve tarım için daha elverişlidir. Bu duruma etki eden başlıca neden bakıdır.

- Havada bağıl nem artarsa bulutlulukta artar.
- Havadaki nem oranının doyma noktasına erişmiş olması yağışın başlamasına yol açar.
- Türkiye'de kuzeyden güneye gidildikçe sıcaklık değişimini etkileyen faktör enlemidir.
- Genellikle yaz aylarında bulut kümelerinin alt yüzü düzdür. Bu durumun nedeni yoğunlaşmanın aynı seviyede başlamasıdır.
- Küresel ısınma deniz seviyesinin yükselmesine, iklimde belirgin değişimler yaşanmasına, bazı canlı türlerinin yok olmasına, insanların göç etmek zorunda kalmasına ve salgın hastalıkların artmasına neden olmaktadır.
- Türkiye'de kuzeyden esen rüzgârlar sırasıyla; karayel, yıldız ve poyraz güneyden esen rüzgârlar; İodos, kible ve samyeliidir.
- Ülkemizde iklim; turizm, yerleşme, orman ve tarım ürünleri çeşitliliğini etkiler.
- Yaz kuraklığının en az etkili olduğu bölüm Erzurum-Kars Bölümü'dür.
- Don olayının etkili olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Orman dağılışını etkileyen temel faktörler yağış ve nemdir.
- Türkiye'de nadas alanları yıllık yağış miktarının az, şiddetli buharlaşmanın yoğun olarak yaşandığı İç Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde geniş yer kaplar.
- Yamaç yağışlarının en fazla görüldüğü yer Karadeniz yükselim yağışlar da İç Anadolu bölgesinde görülür.
- Türkiye'deki mikroklima alanları; Rize (turunçgil), İğdır (pamuk), Anamur (muz), Rize (çay) 'dır.

- İklim koşulları göz önüne alındığında yazın tarımda sulamaya gereksinim duyan bölgelerin başında İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi gelir.
- Bir bölgede etkili olan sıcaklık ve yağış hakkında en çok bilgiyi bitki örtüsü verir.
- Türkiye'de en fazla yağış alan yerler; Doğu ve Batı Karadeniz kıyıları, Hakkâri Dağlık Yöresi, Yıldız Dağları Bölümü, Toroslar, Menteşe Yöresi.
- Türkiye'de en az yağış alan yerler; Tuz Gölü, Konya, Malatya, Iğdır, Çoruh ve Kelkit Havzası, Ergene Havzası, Güneydoğu Anadolu'nun güneyi.
- Türkiye'de birbirinden farklı konumlara sahip olan iki farklı kent merkezinde aynı iklim şartlarının yaşandığının en güçlü kanıtı bu iki kentin bitki örtüsünün aynı olmasıdır.
- Samsun, Çanakkale ve Antalya'nın ocak ayı sıcaklık ortalamasının bir birinden farklı olması genel olarak bu kentlerin ekvatora göre konumlarının farklı olmasına bağlıdır.

- Sıcaklığın yüksek yağışın fazla olduğu yerlerde kayaçlarda genellikle kimyasal çözülme görülmektedir.
- Türkiye'nin iç bölgelerinin orman bakımından fakir olmasında yağışın yetersiz olması etkilidir.
- Dönenceler dışında bakı durumu sabittir. Dönenceler içinde bir yükseltide bazen kuzey bazen de güney yamaçları bakı durumuna düşer.
- Sıcaklığın aylara göre dağılımını gösteren bir grafikten merkezlerin; buldukları yarım küre, yıllık sıcaklık farkları, kış yağışlarının kar mı yoksa yağmur mu olduğu sonuçlarına ulaşılır.
- Yağış rejimini gösteren bir grafiğe bakılarak o bölgenin; yıllık yağış miktarı, yağışın en çok ve en az düştüğü aylar ile mevsimler kesin belirlenir. Sadece yağış rejimine bakılarak; yaygın yağış şekli, kış yağışlarının ne olduğu gibi sonuçlara ulaşılamaz.

TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME

- Toplu yerleşmeler; arazinin düz, yağışın yetersiz olduğu yerlerde insanların akarsu, göl, yer altı suyu gibi çeşitli su kaynakları etrafında toplanmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu tip yerleşmede evler birbirine yakındır. İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde daha çok görülür.
- Dağınık yerleşmeler; evler tek ya da birkaç ev şeklinde arazi üzerine dağılmıştır. Arazinin engebeli, tarım alanlarının küçük ve parçalı olduğu yerlerde, suyun bol olduğu alanlarda görülür. Bu tip yerleşmeye daha çok Karadeniz Bölgesi'nde rastlanır.
- Türkiye'nin nüfus piramidine bakarak; Türkiye'nin toplam nüfusu, genç nüfusun yaşlı nüfusa oranı, erkek nüfusun kadın nüfusa oranı, kadın-erkek çalışan nüfus miktarı ve bunun genel nüfusa oranı bilgilerine ulaşılır.
- Bir yerleşim merkezinin uzun yıllar önemini koruyabilmesi coğrafi konumunun elverişli olmasına bağlıdır.
- Bir yerleşim merkezinin büyümesinde ticaret, endüstri, maden ve turizm etkilidir.

- Türkiye'nin belirli kentlerinde görülen konut açığının temel nedeni nüfusun hızlı artmasıdır.
- Büyük kentlerdeki hızlı nüfus artışının temel nedeni ise iş olanaklarının fazla olmasıdır.
- Çukurova da yaz mevsiminde nüfusun artması dışarıdan gelen göçler sonucudur.
- Tarımın makineleşmesi köyden kente göçü hızlandırıcı bir etkidir.
- Tarım topraklarının miras yoluyla bölünerek küçük parçalara ayrılması kentlere göçün nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.
- Türkiye'de tarımsal nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerlerde hayvancılık yapılır.
- Bir yerleşim yerinin geçici olması ekonomik faaliyetlerin niteliğine bağlıdır.
- Türkiye'de tarımsal nüfus yoğunluğu giderek azalmaktadır.
- Çatalca-Kocaeli Bölümü Türkiye'nin en sık nüfuslu bölümdür.

- İklim koşullarından dolayı yerleşme üst sınırı Ekvatordan Kutuplara doğru deniz seviyesine yaklaşır.
- Türkiye'nin doğal nüfus artış hızı giderek azalmaktadır.
- Kent nüfusunun en fazla olduğu bölge Marmara, kır nüfusunun en fazla olduğu bölge ise Karadeniz Bölgesi'dir.
- İç göçler bölge ve illerin nüfuslarını artırır ya da azaltır. Ülkenin toplam nüfusunu değiştirmez.
- Türkiye'de genel olarak, İzmit, Bursa, Ankara ve Adana gibi şehirlerde erkek nüfus fazlayken; Ardahan, Rize, Bayburt ve Tunceli gibi şehirlerde kadın nüfusunun fazla olması göç hareketlerinin sonuçlarıdır.
- Şehirlerin fonksiyonlarına göre sınıflandırılmasında, ön plana çıkan ekonomik faaliyetler dikkate alınır. Örneğin; Nevşehir hem tarım hem de turizm kentidir.
- Nüfusun yaş gruplarını gösteren grafiğe bakarak bir ülkenin; gelişmişlik düzeyi, nüfus artış hızı, doğum oranı, ortalama ömür ve toplam nüfus miktarı gibi bilgilere ulaşılır.
- Nüfus artışının olumlu sonuçları; işgücü ucuzlar, piyasa genişler, mal ve hizmetlere talep artar, ülke nüfusu genç ve dinamik bir yapı kazanır.
- Nüfus artışının olumsuz sonuçları; işsizlik artar, kişi başına düşen milli gelir azalır, çarpık kentleşme artar, çevre kirliliği artar ve kalkınma hızı yavaşlar.
- Türkiye'nin nüfus dağılışı üzerinde; iklim, yer şekilleri, su kaynakları, sanayileşme, tarım, maden, turizm ve ulaşım etkilidir.
- Yıldız Dağları Bölümü, Menteşe Yöresi, Doğu Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi'nin dağlık alanları ve Tuz Gölü çevresi seyrek nüfuslu yerlerdir.
- Geçici göçler turizm, tarım, yaylacılık, eğitim, avcılık ve balıkçılık amaçlı yapılan göçlerdir.
- Türkiye'de toplu yerleşme su kaynaklarının az ve yer şekillerinin sade olduğu yerlerde görülür.
- Bir bölgede çok az doğum oranına rağmen fazla nüfus artışı oluyorsa o bölge göç alıyor. Çok fazla doğum oranına rağmen az nüfus artışı oluyorsa o bölgenin göç verdiği söylenir.

- Nüfus miktarı artıkça devletin vergi gelirlerinin artması olumsuz değil olumlu sayılacak bir durumdur.
- Cumhuriyet tarihinde en düşük nüfus artışının yaşandığı yıllar 1940-1945 yılları arasındadır. Bunun nedeni II. Dünya Savaşı'nın yaşanmasıdır.
- Tuz gölü çevresinde yer şekilleri sade olmasına rağmen kuraklıklardan dolayı seyrek nüfuslanmıştır.
- Kış mevsiminin ılık ve yağışlı geçmesine rağmen yer şekillerinin engebeli, ulaşımın zor olmasına bağlı olarak Mentеше Yöresi seyrek nüfuslanmıştır.
- Türkiye'de kıyı bölgelerde tarım ve sanayinin gelişmesine bağlı olarak nüfus yoğunluğu fazladır. Aritmetik nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının üstünde olan bölgeler Marmara, Ege Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleridir.
- Türkiye'de mevsimlik göçler genellikle tarım, turizm ve hayvancılığa bağlı olarak gerçekleşir. Antalya yıl içinde turizm, Adana ise tarım bağlı olarak nüfus değişikliği fazla olmaktadır.

- Gecekondulaşmayı önlemek için iç göçü önlemek gerekir. İç göç ise geri kalmış bölgeleri kalkındırmak ve yatırımları buralara yapmakla önlenebilir.
- Yıllık yağış miktarı fazla olan yerlerin nüfusları kalabalık olur. Ancak Muğla bu duruma uymaz. Muğla'nın yıllık yağış miktarı fazla ancak nüfusu seyrek.
- Türkiye'de büyük şehirler; iklimin elverişli olduğu, ulaşım yollarının üzerinde olduğu, yüzey şekillerinin yerleşmeye elverişli olduğu, üretim ve ticaretin yoğun olduğu yerlerde kurulmuşlardır.
- Bir bölgede veya bir ilde nüfus yoğunluğunun fazla olmasında; eğitim, ticaret, turizm, endüstri gibi faktörlerin etkisi fazladır.
- GAP'ın hayata geçirilmesiyle tarımda üretim ve verim artar nadas alanları azalır, tarıma bağlı endüstri gelişir, bölgede iklime bağlılık azalır, üretimde dalgalanmaların yaşanması azalır.
- Kısıtlı iş olanakları iç göç veren tüm iller için geçerlidir.

TÜRKİYE'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI

- Türkiye'de son dönemde Çin'den yapılan ithalatın olumsuz etkilerinin en fazla görüldüğü sektör tekstildir.
- Trabzon ve Antalya illerinin demiryolu ile bağlantısı yoktur.
- Bozkır alanlarında koyun yetiştiriciliği ve buğday tarımı, maki alanlarında keçi yetiştiriciliği ve seracılık yapılır.
- İstanbul'da endüstri kuruluşlarının fazla ve çeşitli olmasındaki en etkili faktör pazarlama olanaklarının fazla olmasıdır.
- Bir bölgede rafting, yamaç paraşütü ve yayla turizmi yaygın ise o yer için engebe ve yükselti fazla, yer şekilleri çeşitlidir, açıklaması yapılır.
- Erzurum-Kars Bölümü'nde arpa tarımı ve büyükbaş hayvancılık yaygındır.
- Karabük Demir Çelik fabrikalarının kurulumu nedeni hammaddeye yakınlıktan çok bir enerji kaynağına yakınlık yani Taşkömürü yataklarına yakınlığıyla açıklanır.

- Türkiye'de buğday her mevsimin yağışlı olması nedeniyle Doğu Karadeniz, yaz yağışlarının etkisiyle Erzurum- Kars bölgelerinde yapılmaz.
- Türkiye'de nadas, toprağın azalan nem ve mineral dengesini korumaktır. Gübrelemeyle mineral, sulamayla nem ihtiyacı karşılanan toprağın nadas ihtiyacı ortadan kalkar.
- Türkiye'de balıkçılığın gelişmesinin nedenleri; Türkiye'nin okyanusa kıyısı olmaması, Türkiye'de büyük tonajlı gemilerin olmaması, balık tüketiminin az olması, soğuk hava depolarının yetersizliği, denizlerdeki kirlenme, yanlış ve aşırı avlanma.
- Doğalgazla çalışan termik santrallerimiz: Bursa (Ovaakça) ,Kırklareli (Hamitabat) ,İstanbul (Ambarlı)'dır.
- Rüzgâr ile çalışan santrallerimiz; İzmir (Ala çatı), Bozcaada ve Gökçeada'dır
- Türkiye'de yaygın olan endüstri kolu çimento türüdür.
- Artvin'de rafting turizmi, İstanbul'da kültür turizmi, Afyonkarahisar'da kaplıca turizmi, Konya'da inanç turizmi yapılmaktadır.

- Türkiye'de dış alım ve dış satımda birinci sırada yer alan limanımız İstanbul Limanı'dır.
- Türkiye iklimine uyum sağlamış ekim alanı geniş tarım ürünleri; buğday, arpa, şekerpancarı, çavdar, yulaf, elma ve üzümüdür.
- Ayçiçeği üretiminde Ergene Bölümü (Trakya) Türkiye üretiminin yarısından fazlasını kaplar.
- Türkiye bor minerali üretiminde birinci sırada krom üretiminde beşinci sıradadır.
- Küre ve Murgul'da çıkarılan bakır Samsun'da, Elazığ'da (Maden) çıkarılan bakır yine Elazığ'da işlenir.
- Divriği'de çıkarılan demir Karabük'te, Adıyaman'da çıkarılan petrol Batman'da, Akşehir'de çıkarılan alüminyum Seydişehir'de işlenmektedir.
- Doğu Karadeniz Bölümü'nde güneşli gün sayısı çok azdır.
- Türkiye'de Sarayköy santrali jeotermal (sıcak su) Çatalağzı santrali ise kömür kaynakları ile çalışır.
- Enerji üretiminin enerji tüketiminden fazla olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Pamukkale'deki travertenler karstik biriktirme şekilleridir.
- Sırasıyla Karadeniz ve Akdeniz iklimlerinin özelliklerini en iyi tanıtan bitki çifti fındık ve zeytindir.
- Pancar tarımının kıyı bölgelerde yapılamamasının sebebi, kıyıların yüksek gelir getiren ürünlere ayrılmasıdır.
- Türkiye'de buğday hasadının çeşitli yörelerde farklı zamanlarda başlaması sıcaklık farkından kaynaklanır.
- Türkiye'de üretim alanı ve miktarının en az olduğu ürün muzdur.
- Bir dereceye kadar verim düşüklüğüne yol açmasına karşın Türkiye'de çiftçilerin tarımın birkaç dalında birden uğraşmasının nedeni iklim kararsızlığıdır.
- Hayvancılıkta yağış miktarı ile süt miktarı arasında bir paralellik var ise mera hayvancılığı yapılıyor demektir.
- Hidroelektrik enerji potansiyelinin en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

- Türkiye; Rusya, İran, Cezayir ve Nijerya'dan doğalgaz ithal etmektedir.
- Türkiye'de genel tarım sayımı ilk kez 1927 yılında yapılmıştır.
- Türkiye turizmine katkı sağlayan hem tarihi hem de doğal yerler şunlardır; Pamukkale (Denizli) Peri Bacaları (Nevşehir) Karain Mağarası (Antalya) Nemrut Dağı (Adıyaman)
- Petrol rafinerileri; Batman (Batman rafinerisi), Mersin (Ataş rafinerisi) Kırıkkale (Orta Anadolu Rafinerisi), İzmir (Aliağa Rafinerisi), İzmit (Tüpraş Rafinerisi)
- Türkiye'deki en geniş zaman dilimine yayılan turizm sektörü kongre turizmidir.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında sanayi alanında en önemli gelişme dokumacılık sektöründe gerçekleşmiştir.
- Kütahya (Seyit ömer) linyit, Sivas (Divriği) demir, Kastamonu (Küre) bakır, Isparta'da (Keçiborlu) kükürt çıkarılır.
- Türkiye'de devletin turizmi desteklemesinin temel amacı dış ticaret açığını kapatmaktır.

- Yükseltiyeye bağlı olarak bir tarım ürünü Türkiye'nin doğusunda daha geç olgunlaşır.
- Türkiye'de elektrik santrallerinde uranyum (nükleer) enerji kaynağı olarak kullanılmaz.
- İzmit, Iskenderun, İzmir ve Gemlik körfezlerinde sanayinin yoğun olması nedeniyle kirlilik fazladır.
- Bir yerde pamuğun yetişebilmesi için yaz kuraklığına ihtiyaç vardır.
- Kırıkkale'de silah fabrikası ve petrol rafinerisi vardır.
- Türkiye'de yılda iki kez ürün alınabilmesi için sulama olanaklarının artırılması ve yaz mevsiminin uzun sürmesi gerekmektedir.
- Türkiye'de şekerpancarı üretiminin yapıldığı yerlerde besi ve ahır hayvancılığı gelişmiştir. Türkiye'de şekerpancarı özellikle İç Batı Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi'nde yoğunlaşmıştır.
- Dış hatlardan gelen turist sayısının en fazla olduğu hava limanlarımız İstanbul ve Antalya hava limanlarıdır.
- Tahıl üretimi en fazla olan bölge İç Anadolu, turizm gelirleri en fazla olan bölge ise Marmara Bölgesi'dir.

- Kurulduğu yer seçilirken hammaddeye yakın olma faktörü dikkate alınan Türkiye'deki tek rafineri Batman'dır.
- Demiryolu ağının gelişmesi aşağıda verilenler üzerinde etkilidir; Kara yoluna göre daha uzak taşıma sağlar. Karayolunda seyreden araç sayısının azalmasını sağlar. Ulaşım-ticaret ve turizmin gelişmesine yol açar. Ulaşımın daha güvenli yapılmasını sağlar. Bağlantısı olan limanlarda deniz taşımacılığının önemi artar. Ulaşım maliyetinin düşmesini sağlar.
- Sigara sanayisi; Samsun, Tokat, Bitlis, Manisa, İzmir, Adana ve Malatya'da gelişmiştir.
- Yenilenemeyen enerji kaynakları; taşkömürü, linyit, petrol, doğalgaz ve nükleer enerjidir.
- Demiryolu; genellikle yurtiçindeki maden taşımacılığında kullanılır.
- Türkiye'de en gelişmiş ulaşım yolu kara yolu ulaşımıdır.
- Hava yolu ulaşımı Türkiye'de en fazla turizm sektöründe kullanılır.
- Deniz yolu kaza riski en az olan ulaşım yoludur.
- Seracılık tarımı için; kışların ılık geçmesi, güneşli gün sayısının fazla olması gerekir.
- Tarımda makineleşmenin artması sonucu; tarım ürünlerinin üretim miktarı artar, tarıma ayrılan alanlar artar, mera alanları daralır, insan ve hayvan gücüne duyulan ihtiyaç azalır, kentlere göç artar.
- Ege Bölgesi; zeytin, üzüm, haşhaş, tütün ve incir üretiminde birinci sıradadır.
- Türkiye'de turizmi etkileyen faktörler; yer şekilleri, iklim, bitki ve hayvan türleri, akarsu ve göller, kültürel zenginlik, arkeolojik dengeler, ulaşım ve tanıtımdır.
- Mısır Türkiye'nin tüm kıyı kesimlerinde yetiştirilir.
- Türkiye'de yürütülen tarım faaliyetlerinde en büyük proje sulamadır.

- Doğu Karadeniz ve Hakkâri bölümünün dağlık olmasından dolayı tarımda makine kullanımını yaygın değildir.
- GAP ile birlikte mercimek ve arpanın ekim alanı Güney Doğu Anadolu'da daralmıştır.
- Monokültür bitkileri; Çay (Rize), Fındık (Ordu-Giresun), Ayçiçeği (Ergene), Zeytin (Edremlit-Ayvalık)
- Cam, çimento, kâğıt ve seramik endüstrisi yıllık üretim miktarı hava koşullarına bağlı olarak değişmez.
- Doğal ekim alanı geniş olan tarım ürünleri; şekerpancarı, buğday, elma, mısır, arpa, haşhaş, üzüm, ayçiçeği, patates, soğan, tütün.
- Konserve, konfeksiyon, dokuma ve ilaç endüstrisi hayvansal hammaddeden yararlanır.
- Nem isteyen ürünler; çay, fındık, mısır, pirinç.
- Zeytinyağı, salça, fındık işleme ve çay işleme tesisi hammaddeye yakın kurulmalıdır.
- Gemlik, Bursa ve İstanbul ipekli dokumacılığın geliştiği başlıca yerlerdir.
- Kâğıt sanayisi; Çaycuma, İzmit, Aksu, Dalaman ve Taşucu'nda gelişmiştir.
- Afşin, Soma, Seyitömer, Yatağan, Tunçbilek ve Çam'da linyitle çalışan termik santraller bulunmaktadır.
- Doğal ekim alanı dar olan tarım ürünleri; muz, çay, turunçgil, zeytin, pamuk, antepfıstığı, incir, keten.
- Devlet kontrolünde olan ürünler; haşhaş, keten, kenevir, tütün, pirinç.
- Olgunlaşma döneminde sıcaklık isteyen ürünler; buğday, arpa, çavdar, pamuk, ayçiçeği, susam, mercimek, tütün.

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ

- Doğu Anadolu Bölgesi ortalama yükseltinin fazla olması sebebiyle akarsuların hidroelektrik potansiyeli yüksek, aşındırma gücü fazla, akış hızı fazla ve akarsuların rejimleri düzensiz bir özellik gösterir.
- Ege Bölgesi'nin rüzgâr enerjisi üretmeye elverişli olmasında rüzgâr hızının şiddeti, yer şekillerinin uzanış doğrultusu ve yıl içerisinde rüzgârın esme sıklığı etkilidir.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde küçükbaş hayvancılığın yaygın olmasında yeryüzü şekillerinin düz ve sade olması, iklimin karasal olması etkilidir.
- Doğu ve Batı Karadeniz'de verimi arttırmak için sulamaya duyulan gereksinim diğerlerinden daha azdır.
- Marmara Bölgesi'nde akarsuların akış hızının yavaş olmasında akarsuyun yatak eğiminin az olması etkilidir.
- Türkiye'de heyelan olayının en sık görüldüğü bölge Karadeniz Bölgesi'dir.
- Bulutlu gün sayısının en fazla olduğu bölge Karadeniz Bölgesi'dir.

- Silifke ve Amik ovaları Akdeniz Bölgesinde yer alır. Göksu tarafından Silifke, Asi tarafından Amik Ovası oluşmuştur.
- Doğu Karadeniz Bölümü'nde pamuk tarımının yapılamaması yaz aylarının yağışlı geçmesiyle ilgilidir.
- Gülek Geçidi Akdeniz ile İç Anadolu bölgelerini birbirine bağlayan geçittir.
- İç Anadolu Bölgesi'nin dağlarla çevrili olması; bu bölgede olan akarsuların kapalı havza oluşturmamasına, karasal iklimden dolayı günlük sıcaklık farkının fazla olması, yıllık yağış miktarının az olması ve bozkırların geniş yer kaplamasına neden olmuştur.
- İç Anadolu Bölgesi'nde yıllık yağış tutarının az olması bölgede tahıl tarımının yaygın olması, doğal bitki örtüsünün bozkır olması, toprakların bir kısmının nadasa bırakılması ve akarsu rejimlerinin düzensiz olması üzerinde etkilidir.
- Yaz sıcaklık ortalamasının en yüksek, bulutluluk oranının en az olduğu bölge Güney Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Tek jeotermal santralimizin olduğu bölge Ege Bölgesi'dir.

- Yer şekilleri sade olduğundan dolayı hidroelektrik enerji üretimi en az olan bölge Marmara Bölgesi'dir.
- Orman alanlarının geniş olmasına bağlı olarak Karadeniz Bölgesi ormana dayalı endüstrinin en fazla geliştiği bölgedir.
- En çok sayıda linyit santraline sahip olan bölge Ege Bölgesi'dir.
- Platoların en geniş yer kapladığı bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.
- Karadeniz bölgesinde yaz turizminin gelişmemesinin sebebi; denize girme süresinin kısa olması, denizin hırçın, derin ve kıyıların düzensiz olması, turizme yönelik altyapının gelişmemesi ve deniz suyu sıcaklığının az olması etkilidir.
- Taşkömürünün tamamının çıkarıldığı bölge Karadeniz Bölgesi'dir.
- Şeker fabrikası olmayan tek bölgemiz Güney Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Tütün kalitesini korumak için üretimi yapılmayan bölgemiz İç Anadolu Bölgesi'dir.
- Şehirleşme ve aritmetik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.
- Kırmızı renkli toprakların (terra rosa) yaygın olduğu bölge Akdeniz Bölgesi'dir.
- Ege Bölgesi'nde dağlar kıyıya dik uzanır. Bunun sonucunda; kıyıda girinti çıkıntı fazla, koy ve körfez fazla, kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım kolay, doğal liman fazla, falez az, kıta sahanlığı geniş, delta oluşumu kolay ve denizel iklim içerilere kadar sokulur.
- İç Anadolu Bölgesi'nde platolar geniş alan kaplar, erozyon şiddetli yaşanır, küçükbaş hayvancılık yaygındır.
- Aynı bölgede tarım ürünlerindeki farklılık ve doğal bitki örtüsündeki farklılık bu bölgede farklı iklimlerin yaşandığını gösterir.
- Ege Bölgesi'nde dağların denize dik uzanması sonucu; kuş uçuşu uzaklık ile gerçek uzaklık arasında fark fazla olur. Koy, körfez, liman sayısı fazla olur. Kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım kolay olur. Doğal liman sayısı fazla olur.
- Marmara Bölgesi ekili dikili toprakların bölge yüzölçümüne oranının en fazla olduğu bölge olmasına karşın diğer bölgelerden tarım ürünleri satın alması nüfusunun fazla olmasına bağlıdır.

- İç Anadolu Bölgesi'ndeki en yaygın tarımsal etkinliğin tahıl üretimi olması tahılın çimlenme döneminde bol yağış, olgunlaşma döneminde sıcaklık istemesidir.
- Doğu Anadolu Bölgesi Türkiye'de kış sıcaklık ortalamasının en düşük olduğu bölgedir. Bu durumu doğuran temel faktör yükseltidir.
- Türkiye'de uçak sanayisi İç Anadolu Bölgesi'nde (Ankara ve Eskişehir) yer alır.
- Karadeniz Bölgesi'nde nem oranının bölge içerisinde farklılık göstermesi, yüzey şekillerinin engebeli olması ve toprak türünün farklılık göstermesi bölgenin bitki çeşidi bakımından zengin olmasında etkili olmuştur.
- Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kıyı kesimlerden iç kesimlere gidildikçe mısırın yerini buğdayın alması yağışın aylara dağılışı ile açıklanır.

- Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde tarımsal üretimin artması ve ürünlerin çeşitlenmesinde sulama imkânlarının artması etkilidir.
- Doğu Karadeniz Bölgesi'nde çay tarımının Orta Karadeniz Bölümü'nden daha yaygın olması iklim ve toprak koşullarının elverişli olması ile ilgilidir.
- Türkiye'de iklim, yeryüzü şekilleri, ulaşım, pazar ve iş gücü olanaklarının en elverişli olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.
- Doğu Karadeniz Bölümü'nde büyükbaş hayvancılığın yaygın olmasının sebebi elverişli dağ çayırlarının bulunmasıdır.
- Doğu Anadolu'nun kuzey kesimlerinde akarsuların seviyelerinin en düşük olduğu dönem kış ortalarına rastlar. Bunun nedeni yağış biçimidir.
- Antalya Bölümü, endüstriyel gelişim bakımından Adana Bölümü'nden daha geridedir. Bu durumun nedeni yerşekilleri ve özel konumudur.

- Karadeniz Bölgesi'nde orman yetiřtirmek Akdeniz Bölgesi'ne göre kolaydır. Bunun sebebi nemdir.
- Türkiye'de maden yatakları ve çeşitleri bakımından en zengin bölüm Yukarı Fırat Bölümü'dür.
- En doğusu ile en batısı arasında yerel saat farkının en fazla olduğu bölge Karadeniz Bölgesi'dir.
- Kırsal nüfus oranının en fazla olduğu bölge Karadeniz Bölgesi'dir.
- Kentleşme hızının en yüksek olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.
- Enerji üretiminin en yüksek olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir.
- Fay hattı, deprem riski ve kaplıca bakımından en zengin bölge Ege Bölgesi'dir.
- Güneşli gün sayısının en fazla, don olayı ve kar yağışının en az görüldüğü bölge Akdeniz Bölgesi'dir.
- Doğal gölün olmadığı bölge Güney Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Yaz sıcaklığı ve kuraklığın en belirgin olduğu bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Kışların uzun ve sert, don olayı ve kar yağışının en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.
- Platoların en geniş yer kapladığı bölge İç Anadolu Bölgesi'dir.
- En fazla göç veren bölgemiz Karadeniz Bölgesi'dir.
- Yağışın, bulutlanmanın, nemin, engebenin en fazla olduğu bölüm Doğu Karadeniz Bölümü'dür.
- Doğu Karadeniz Bölümünde dağınık, İç Anadolu Bölgesinde ise toplu yerleşme tipinin yaygın olmasında tarım koşulları etkilidir.